

Subjekty správního práva, **správně právní vztahy**

MP615Z Správní právo I

3. přednáška 9. 3. 2023

JUDr. Lukáš Potěšil, Ph.D.

Osnova přednášky

- **Subjekty** správního práva (**pojem a druhy** subjektů správního práva, **subjekty veřejné správy, nositelé a vykonavatelé pravomoci**, subjekty, vůči nimž je veřejná správa **vykonávána**)
- **Správně právní vztahy** (**pojem a charakteristické rysy** správně právních vztahů, **předpoklady a prvky** správně právních vztahů, **druhy** správně právní vztahů).

Na co má přednáška odpovědět?

- *Jaký je rozdíl mezi pojmy „subjekt“ či „nositel“ na straně jedné a „vykonavatel“ veřejné správy na straně druhé?*
- *Co je to pravomoc a působnost?*
- *Proč je „správní orgán“ klíčovým pojmem veřejné správy?*
- *Jaký je rozdíl mezi „vykonavatelem“ veřejné správy coby správním orgánem a adresátem jeho působení?*
- *Co jsou to správně právní vztahy a co je pro ně typické?*
- *Může být jeden správní orgán ve správně právním vztahu s jiným správním orgánem? Pokud ano, je jejich postavení v tomto vztahu rovné, nebo ne?*

Subjekty správního práva

1. Uskutečňují správní právo (**vykonávají** veřejnou správu): **subjekty veřejné správy** (pozor na pojmy **subjekt a vykonavatel, viz dále**)
 2. Vůči nim je správní právo uskutečňováno: **subjekty, vůči nimž je veřejná správa vykonávána** (tzv. **adresáti veřejnosprávního působení**; „účastníci“ či „klienti“), což jsou **FO a PO**
- **Možnost (resp. nezbytnost)** posléze vstupovat a být subjektem **správně právních vztahů** (tj. konkretizace obecného postavení, práv a povinností)
 - Komu správní právo přiznává **práva nebo povinnosti, resp. pravomoc a působnost**

Subjekty veřejné správy

- **Subjekt/nositel pravomoci** – má práva a povinnosti, náleží mu, nese za ni odpovědnost (tzv. přičitatelnost), **veřejnoprávní subjektivita** (zřízení zákonem), mají **veřejnou moc**
 - STÁT
 - VEŘEJNOPRÁVNÍ KORPORACE – obce a kraje; členský/osobní princip; právní subjektivita, zřízení zákonem nebo jiným vrchnostenským aktem, svěřené rozhodovací (samosprávné) pravomoci, autonomie (ne zcela absolutní) na státu, existence vlastních orgánů
 - FO/PO soukromého práva (či na pomezí veřejného a soukromého práva) – **veřejné ústavy** (v.v.i., veřejné školy, knihovny, Národní galerie z. č. 148/1949 Sb., Česká filharmonie – dekret č. 129/1945 Sb.) a **podniky** (ČT, ČRo, ČTK, státní podniky – povodí, Lesy ČR, ..., „komunální podniky“; zdravotní pojišťovny), **nadace**, obecně prospěšné společnosti – spolky, **státní fondy**

Subjekty veřejné správy

- **Vykonavatel** – orgán/úřad, který BEZPROSTŘEDNĚ vykonává JMÉNEM, V ZÁJMU A NA ÚČET SUBJEKTU VEŘEJNOU SPRÁVU
- **Pravomoc** – souvislosti se správní činností, „jak se to dělá“, *souhrn právních prostředků k realizaci působnosti*
- **Působnost** (dělení na druhy veřejné správy), „co se dělá“, *předmět, obsah a rozsah činnosti*
- Veřejnou správu a správní právo vykonávají **vykonavatelé** veřejné správy

Subjekty veřejné správy

- Veřejná správa (a pojmy „subjekt“ a „vykonavatel“)
 - 1) **Státní správa:** subjektem je stát, vykonavatelem jsou orgány státu (orgány státní správy), a to jednak jako tzv. **přímí vykonavatelé** a **nepřímí vykonavatelé** (nejde o orgány státu, ale zákonem jsou pověřeni k výkonu státní správy – tzv. **přenesená působnost**, např. obecní a krajský úřad); **správa záležitostí státu přímo státem, jménem státu a v zájmu státu**
 - 2) **Samospráva:** subjektem jsou **obce, kraje a veřejnoprávní korporace**, vykonavatelem jsou jejich **orgány** (tzv. samostatná působnost, typicky rada, zastupitelstvo, starosta); **správa částí veřejných záležitostí těmi, jichž se bezprostředně týká;**

Vykonavatelé veřejné správy

- Které orgány (vykonavatelé) uskutečňují veřejnou správu jako činnost
- Orgán musí mít veřejnoprávní povahu
 - Originární: stát a veřejnoprávní korporace
 - Odvozenou od veřejné moci (na základě zákona): FO/PO, na základě **delegace** (akreditace, autorizace, ...), stávají se vykonavatelem

Správní orgán jako vykonavatel veřejné správy

- Legislativní zkratka (§ 1 odst. 1 správního řádu č. 500/2004 Sb., § 4 odst. 1 písm. a) soudního řádu správního č. 150/2002 Sb., ...)
- Teoretický pojem x orgán veřejné správy, není právnickou osobou

1. Funkční pojetí
2. Institucionální pojetí
3. Pomocné pojetí

Pojmy: orgán veřejné moci - orgán moci výkonné - orgán veřejné správy/správní orgán – orgán státní správy/správní úřad – orgán samosprávy

Mají svůj **osobní základ**: úředníci (úřední osoby)

Fyzické a právnické osoby

- Obvykle v postavení adresátů veřejno-správního působení
- Nejsou prostými „objekty“, mají procesní práva, možnost „správní a soudní ochrany“
- **FO**: dobrovolně (něco od veřejné správy chtějí – rozhodnutí), nedobrovolně (pokuta, negativní rozhodnutí)
- **PO**: také stát, VŘPK

Ovšem pozor:

- NSS, sp. zn. 2 As 52/2010 (č. 2133/2010 Sb. NSS):
Stejně jako stát, který je také veřejnoprávní korporací, totiž mají i územní samosprávné celky "Janusovu tvář":
bud' vystupují v nadřazeném, vrchnostenském postavení, a pak jde o regulaci spadající svojí podstatou do veřejného práva; anebo jednají jako běžný smluvní partner v soukromoprávních vztazích.

takže...

- z toho důvodu není vyloučeno, že správní orgán bude kupř. ukládat sankci státu, kraji či obci (zde zvláštní pravidla v případě přestupkového řízení v § 63 z. č. 250/2016 Sb.)

*Stát jako právnická osoba (veřejnoprávní korporace) je aktivně legitimován k podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu (§ 65 odst. 1 s. ř. s.), **pokud v posuzovaném veřejnoprávním vztahu nevystupoval ve vrchnostenském postavení.** Pro aktivní legitimaci státu je bez významu, zda napadené rozhodnutí bylo vydáno při správním trestání. (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 Afs 128/2018, č. 4006/2020 Sb. NSS)*

Správně právní vztahy

Společenské vztahy regulované správním právem, pročež nastávají jejich specifika:

- **při výkonu veřejné správy** (tj. návaznost na veřejný zájem),
- regulace **správním právem**,
- **vždy jedním ze subjektů orgán veřejné správy**
- **vztahy mocenské** (tj. nerovné, možnost donucení)
- **konkretizují** obecnou možnost subjektů
- **volní i proti vůli**

Správně právní vztahy

- **Prvky:** subjekty (KDO – dvou či vícestranné, jedním **vždy subjekt veřejné správy, nerovnost**), objekt (PROČ) a obsah (CO – (obvykle) veřejná subjektivní práva a povinnosti)
- **Členění:**
 - Podle **obsahu:** organizační, hmotněprávní (služebněprávní), procesní
 - Podle **funkcí:** regulativní, ochranné (odpovědnostní)
 - Podle **subjektů či zaměření:** vnější, vnitřní
 - Podle **odvětví či úseků** veřejné správy
 - Podle **doby trvání:** jednorázové či trvajících

Prameny ke studiu (opakování):

- Průcha, P. Správní právo. Obecná část. 8. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 121 - 127
- Hendrych, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 9. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 51 – 54 a 65 – 73
- Sládeček, V. Obecné správní právo. 4. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 250 – 266
- Kopecký, M. Správní právo. Obecná část. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 40 – 43 a 61 - 70